

Київський університет імені Бориса Грінченка

Н.М. Чернуха

ІНТЕГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ У ВИЩІЙ ОСВІТІ

Навчальний посібник

Київ – 2015

Рекомендовано до друку
Вченою радою Гуманітарного інституту
Київського університету імені Бориса Грінченка
(протокол № 11 від 18 червня 2013 р.)

Автор:

Чернуха Н.М., завідувачка кафедри теорії та історії педагогіки Гуманітарного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка, доктор педагогічних наук, професор.

Рецензенти:

Вайнола Р.Х., професор кафедри соціальної педагогіки і соціальної роботи Інституту людини Київського університету імені Бориса Грінченка, доктор педагогічних наук;

Чобітько М.Г., декан факультету міжнародної економіки і менеджменту Українського державного університету фінансів та міжнародної торгівлі, доктор педагогічних наук, професор.

Чернуха Н.М.

Ч49 Інтеграційні процеси у вищій освіті : навч. посіб. / Н.М. Чернуха. — К. : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2015. — 92 с.

Навчальний посібник створено на основі курсу лекцій з навчальної дисципліни «Інтеграційні процеси у вищій освіті». Посібник відображає як загальноприйняті положення сучасної науки, так і особисту позицію автора. В змістовій структурі посібника представлені матеріали щодо пріоритетів та особливостей освітнього простору: історія та сучасність; теоретичні засади інтеграційних процесів у вищій освіті; методи та засоби запровадження у вищу освіту України основних положень, прийнятих у рамках Болонського процесу. Запропоновано питання і завдання для самоперевірки та контролю засвоєних знань, рекомендовано літературу. До уваги читача представлені тестові завдання і словник термінів.

Для студентів і викладачів вищих навчальних закладів.

УДК 378–044.247(075)

ББК 74.04Я73

© Н.М. Чернуха, 2015

© Київський університет імені Бориса Грінченка, 2015

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Сучасна освіта зорієнтована на відкритість майбутньому, звісно, її подальший розвиток має бути спрямованим на подолання замкненості й надання освітньому процесу творчого характеру, що потребує відповідних змін в освітньому середовищі. Важливе значення для розвитку суспільства має осмислення та запровадження у педагогічну практику якісно нових ознак і пріоритетів сучасної освіти в умовах трансформаційних процесів нашої історичної доби, розуміння тенденцій їх розвитку, внутрішніх протиріч та викликів, механізмів та технологій прогресу.

Починаючи з другої половини ХХ століття, загальні тенденції розвитку освіти поступово почали замінюватись інтеграцією, що виникла на основі різнобічних наукових напрямків і безпосередньо пов'язана з науково-технічним прогресом. Особливої сили інтеграційні процеси набули у наш час. Вони захопили як технічні засоби, так і всі процеси пізнання, а також теоретичні прийоми, методи, процедури наукового дослідження, що породжують нові форми та види наукової діяльності.

Проблема інтеграції системи освіти України у світовий, у першу чергу європейський, освітній простір обумовлена викликами сучасного життя, стратегічною політикою України на інтеграцію в Європейське і світове співтовариство.

В системі національної освіти інтеграційні процеси виступають як складова всебічної тенденції глобалізації світових процесів, як визначальний інтелектуальний базис гармонійного розвитку національних соціально-економічних систем.

Суттєвим є зростання значущості (із загальнонаціональних і навіть планетарних позицій) окремих рішень в освітній

галузі, у першу чергу це питання якості освітніх послуг у сучасному освітньому просторі.

Навчальна дисципліна «Інтеграційні процеси у вищій освіті» спрямована на поглиблення теоретичних знань та формування наукового світогляду, розвиток методологічної культури відповідно до змісту навчальної дисципліни, самостійного і творчого мислення, професійно-значущих і творчих якостей, здатності до інноваційної діяльності, вмінь щодо пошуку, відбору, обробки та аналізу наукової інформації та методичних джерел, навчання упродовж життя, що сприятиме професійному становленню, розвитку та саморозвитку особистості, її підготовці до інноваційної професійної діяльності в сучасному інтегрованому освітньому просторі, побудові індивідуальної траєкторії розвитку, ефективній професійній і життєвій самореалізації.

Адресовано викладачам вищих навчальних закладів, науково-педагогічним працівникам, аспірантам, магістрантам, науковцям, слухачам закладів післядипломної педагогічної освіти, вчителям, студентам.

Будемо вдячні за зауваження та побажання, які просимо надсилати на ел. адресу n.chernukha@kubg.edu.ua

Розділ I

ПРІОРИТЕТИ СУЧАСНОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ: ІСТОРІЯ ТА СУЧАСНІСТЬ

ТЕМА 1. Особливості та виклики сучасного освітнього простору

Аналіз кризи в українському суспільстві в сучасних умовах дає змогу констатувати: у достатньо непростих економічних, політичних, соціокультурних умовах в Україні інтеграція в освіті, зокрема, інтеграція виховних соціальних впливів суспільства, пошук консенсусу, діалогу, взаєморозуміння дозволяє вважати інтеграцію однією з головних детермінант конструювання та моделювання змісту освіти й усього процесу виховання та соціалізації підростаючого покоління в майбутньому, пошуку та вибору індивідуальної траєкторії розвитку кожної особистості в умовах сьогодення.

Основними критеріями сучасного «освітнього середовища» є: наявність системи засобів спілкування; наявність системи засобів самостійної роботи з інформацією; наявність інтенсивного (інтерактивного) спілкування між учасниками навчального процесу.

«Інформаційне середовище» є складовою частиною і технологічною основою «навчального середовища», сучасного «інформаційного простору». Знаряддя праці в «інформаційному середовищі» є комп'ютер.

Перехід від індустріальної до інформаційної моделі розвитку в багатьох країнах світу і, зокрема, в Україні зумовив потребу негайного перегляду й реформування та модернізації освіти на всіх рівнях, оскільки наявні системи освіти не повністю відповідають сучасним запитам та потребують переорієнтації відповідно до викликів сучасного соціуму.

Наразі освітній простір вищих навчальних закладів України, як і української освіти в цілому, переживає перехідний період від стандартних, звичних форм та методів навчання до нових, прогресивних та інформаційно-орієнтованих. Звертаємо увагу на **основні завдання реформування, модернізації та переходу на новий рівень розвитку.**

ЗМІСТ

Пояснювальна записка 3

Розділ I. ПРІОРИТЕТИ СУЧАСНОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ:
ІСТОРІЯ ТА СУЧАСНІСТЬ 5

Тема 1. Особливості та виклики сучасного
освітнього простору 5

Тема 2. Посилення конкурентоспроможності
систем освіти 8

Завдання до першого розділу 14

Література 14

Розділ II. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ
У ВИЩІЙ ОСВІТІ 15

Тема 3. Адаптація законодавства України
до законодавства Європейського Союзу 15

Тема 4. Загальна характеристика інтеграції
в українському соціумі.
Змістовні та структурні компоненти
інтеграції в освіті та вищій школі 24

Завдання до другого розділу 30

Література 31

Розділ III. ЗАПРОВАДЖЕННЯ У ВИЩУ ОСВІТУ УКРАЇНИ
ОСНОВНИХ ПОЛОЖЕНЬ, ПРИЙНЯТИХ У РАМКАХ
БОЛОНСЬКОГО ПРОЦЕСУ 32

Тема 5. Трансформація сучасного простору освіти:
тенденції та пріоритети 32

Тема 6–7. Інтеграція освітньої сфери
як фактор модернізації суспільства:
Україна та Європа 37

Тема 8–9. Інтеграційні процеси в формуванні
індивідуальної траєкторії розвитку
конкурентоспроможного майбутнього
викладача вищого навчального закладу 43

Завдання до третього розділу 48

Література 49

Рекомендована література 50

Тести 51

Відповіді до тестів 69

Тезаурус 70

Навчальне видання

Надія Миколаївна ЧЕРНУХА

ІНТЕГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ У ВИЩІЙ ОСВІТІ

Навчальний посібник

Видання підготовлене до друку в НМЦ видавничої діяльності
Київського університету імені Бориса Грінченка

Завідувач НМЦ видавничої діяльності *М.М. Прядко*
Відповідальна за випуск *А.М. Даниленко*
Дизайнер *Т.В. Нестерова*
Верстальник *Н.І. Погорєлова*

Поліграфічна група: *А.А. Богадельна, Д.Я. Ярошенко, О.М. Дзень,
Г.О. Бочарник, В.В. Василенко*

Підписано до друку 13.04.2015 р. Формат 60x84/16.
Ум. друк. арк. 5,35. Обл.-вид. арк. 4,94. Наклад 100 пр. Зам. № 5-039.

Київський університет імені Бориса Грінченка,
вул. Бульварно-Кудрявська (Воровського), 18/2, м. Київ, 04053.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи Серія ДК № 4013 від 17.03.2011 р.

Попередження! Згідно із Законом України «Про авторське право і суміжні права» жодна частина цього видання не може бути використана чи відтворена на будь-яких носіях, розміщена в мережі Інтернет без письмового дозволу Київського університету імені Бориса Грінченка й авторів. Порушення закону призводить до адміністративної, кримінальної відповідальності.